

Dorpsvisie Ten Boer

September 2009

Colofon

Titel: Dorpsvisie Ten Boer (*de Dorpsvisie*) *)
Opdrachtgever: Vereniging voor Dorpsbelangen Ten Boer (*Dorpsbelangen*)
Uitvoering: Werkgroep Dorpsvisie Ten Boer (*de werkgroep*)
Financiering: Gemeente Ten Boer (*de gemeente*), Loket leve(n)de dorpen
Begeleiding: Vereniging Groninger Dorpen (*de VGD*) (Wendy Klazenga, Maartje Kiep)

*) *Tussen haakjes staan steeds de in de Dorpsvisie gebruikte verkorte schrijfwijzen vermeld.*

Foto's: Martin van Delden, e.a. (NN)
Oplage: 50 exemplaren
Productie: In eigen beheer
Zie ook: <http://www.dorpsbelangentenboer.nl/>

VOORWOORD

Voor u ligt de Dorpsvisie Ten Boer. Met inbreng en medewerking van velen heeft Dorpsbelangen deze visie tot stand gebracht. Daaraan ging natuurlijk wat vooraf.

Aan de ontwikkeling van de Dorpsvisie ligt de doelstelling van Dorpsbelangen ten grondslag. De vereniging zet zich in voor - kort gezegd - de leefbaarheid van het dorp Ten Boer in algemene en breedste zin. Zij is uitdrukkelijk niet politiek of levensbeschouwelijk geïnspireerd en dient dus geen beperkte, specifieke - of deelbelangen. Dat Dorpsbelangen juist de leefbaarheid in de aangegeven zin ondersteunt, markeert juist het ontbreken van een politieke of levensbeschouwelijke signatuur. De vereniging probeert haar doel te bereiken door zelfstandig - en in hoge mate via haar commissies - te handelen, maar ook door als schakel op te treden tussen de gemeente en de inwoners. Zij probeert via redelijk overleg een bijdrage te leveren aan een goede regeling van uiteenlopende zaken in ons dorp.

Dorpsbelangen opereert niet in het luchtledige. Om zich inhoudelijk te laten 'voeden' met opvattingen en wensen die onder inwoners leven, heeft de vereniging deze Dorpsvisie tot stand gebracht. Daartoe is een werkgroep in het leven geroepen, die zelf weliswaar opinies kon formuleren, maar vooral toch de ideeën zou inventariseren die onder inwoners leven. Juist zij - de inwoners - hebben ook in zogenoemde keukentafelgesprekken de basis gelegd voor de ontwikkeling van de Dorpsvisie en voor hun inbreng is Dorpsbelangen hen dan ook dank verschuldigd.

De al genoemde werkgroep bestond uit het bestuur van Dorpsbelangen en uit Betty Buruma, Anneke Heidema, Jeanette Kuin, Regien Leijendekker, Yvonne Morselt, Stijnie van der Ploeg, Albert Schut en Elly Slagter. De genoemden hebben veel tijd en energie geïnvesteerd in hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Dorpsbelangen is hen dan ook zeer erkentelijk voor hun inspanningen.

Ook aan de VGD is een woord van dank op z'n plaats. Van die zijde werden een betrokken procesbegeleiding en advies betreffende de structuur van de Dorpsvisie genoten. Nadat de werkgroep aan de VGD het ruwe materiaal had geleverd, is ook een eerste conceptversie van de Dorpsvisie van de hand van Wendy Klazenga en Maartje Kiep aan Dorpsbelangen aangeleverd.

In een voorlaatste stadium van ontwikkeling vond over de conceptversie van de visie een open en informatief gesprek plaats met wethouders en ambtenaren van de gemeente. Ook hen is de vereniging erkentelijk voor de inbreng.

Wie op welk moment ook heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de Dorpsvisie - Dorpsbelangen zelf is uiteraard verantwoordelijk voor het eindproduct zoals het nu voor u ligt en voor tekortkomingen daarin.

Namens Dorpsbelangen, Martin van Delden (vz.).

INHOUDSOPGAVE

1.	ACHTERGROND	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	WAT HOUDT DE DORPSVISIE IN?	5
1.3	KEUZE WERKWIJZE	5
1.4	AANPAK	6
2.	TEN BOER	7
2.1	HISTORIE VAN TEN BOER: <i>KLAAI, VEEN IN WOTTER</i>	7
2.2	BEVOLKING IN CIJFERS EN VOORZIENINGEN	7
2.3	BESTAAND OVERHEIDSBELEID	8
3.	STERKE PUNTEN	12
4.	LEEFBAARHEIDSASPECTEN	13
4.1	SOCIALE SAMENHANG	13
4.2	VERENIGINGSLEVEN	13
4.3	VOORZIENINGEN	14
4.4	WONEN EN NIEUWBOUW	15
4.5	WERK EN BEDRIJVIGHEID	15
4.6	BEREIKBAARHEID EN VERKEER	16
4.7	VEILIGHEID	17
4.8	DORPSAANZICHT	17
4.9	RECTREATIE EN CULTUUR	18
4.10	JONGEREN	20
4.11	KINDEREN	20
4.12	SAMENWERKING TEN BOER – GRONINGEN	21
4.13	SAMENWERKING	21
5.	PRIORITEITEN EN PLAN VAN AANPAK	22
5.1	PRIORITEITEN	22
5.2	PLAN VAN AANPAK	22
6.	TOT SLOT	24
BIJLAGE 1	Overzicht prioriteiten in keukentafelgesprekken	25
BIJLAGE 2	Historie van Ten Boer: <i>klaai, veen in wotter</i>	26

1. ACHTERGROND

1.1. Aanleiding

Dorpsbelangen werd in 2005 opgericht en kwam voort uit de in 1958 opgerichte Vereniging voor Volksvermaken, die thans bij statutaire regeling een vaste commissie vormt van Dorpsbelangen. In verband met de hoofddoelstelling van Dorpsbelangen – “het bevorderen van het welzijn en het behartigen van de belangen van de bewoners van het dorp Ten Boer” – ontstond behoefte aan inzicht in opvattingen en wensen, welke onder inwoners leven. ‘Vóór en dóór het dorp’ werd het motto, waaronder de idee voor een Dorpsvisie tot stand kwam.

De directe en wat anekdotische aanleiding voor deze idee was trouwens een vraagje van oud-burgemeester Pot aan een bestuurslid van Dorpsbelangen: ‘Is een Dorpsvisie ook niet wat voor jullie?’ Ook zij realiseerde zich dat in steeds meer dorpen en in steeds meer gemeenten het belang van zo’n visie wordt onderkend, waardoor bewoners actief worden betrokken bij het ontwikkelen van plannen.

1.2 Wat houdt de Dorpsvisie in?

De Dorpsvisie is een plan voor Ten Boer voor de middellange termijn – 10 á 15 jaren. De visie biedt een rode draad voor Dorpsbelangen, die aangeeft wat er leeft in het dorp en waarmee de vereniging zich zou moeten bezig houden op het gebied van leefbaarheid. Alle wensen en ideeën vanuit de inwoners en dorpsorganisaties zijn op papier gezet. Iedereen is uitgenodigd om mee te doen. Het verstevigt de band tussen het bestuur van Dorpsbelangen en de inwoners en het helpt nieuwe bestuursleden bij het inwerken. Het opstellen van de Dorpsvisie begon met het inventariseren van de wensen, behoeften en ideeën van de inwoners. Door de vertaling hiervan in een rapport, deze Dorpsvisie, worden handvatten geboden voor concrete uitvoering. Dit is ook van belang voor de lokale overheid. De gemeente krijgt bijvoorbeeld direct inzicht in de visie van de inwoners aangaande wensen, knelpunten, oplossingen voor problemen en voorgestane initiatieven.

De volgende uitgangspunten zijn leidend geweest bij het proces van de totstandkoming van de Dorpsvisie:

- De visie van de inwoners van Ten Boer op de gewenste ontwikkeling van het dorp voor de komende 10 tot 15 jaar moet de kern van het rapport zijn.
- De visie moet breed gedragen worden door de inwoners.
- Als de visie er is moet er ook uitvoering aan worden gegeven.

Bij het proces om te komen tot de Dorpsvisie is Dorpsbelangen bijgestaan door de werkgroep en door een grote groep mensen uit het dorp en de directe omgeving. Om te komen tot een breed draagvlak in het dorp is er voor gekozen om zoveel mogelijk mensen te laten meepraten over hoe dorp en omgeving er in de toekomst uit moeten zien.

Aan Dorpsbelangen is het de taak de uitvoering van Dorpsvisie te bevorderen. De Dorpsvisie zal zeker een centrale rol spelen binnen de samenwerking met de gemeente.

1.3 Keuze werkwijze

De Dorpsvisie is mogelijk gemaakt door inzet van de inwoners en financiering vanuit de gemeente en het project Loket Leve(n)de Dorpen. Het Loket is een provinciaal initiatief dat voortvloeit uit het Provinciaal Omgevingsplan (POP) en bestaat sinds 2002. Het is bedoeld om de leefbaarheidproblematiek op het Groninger platteland in gezamenlijkheid met inwoners en gemeenten aan te pakken. Burgers en organisaties kunnen er terecht met ideeën voor leefbaarheidprojecten. Belangrijk daarbij is dat deze ideeën draagvlak hebben. Het Loket, dat dan ook de ontwikkeling van dorpsvisies stimuleert, heeft samen met de VGD een standaardaanpak en begeleidingstraject voor dorpsvisies ontwikkeld. Een dergelijk *bottom-up* ontwikkeld plan is een bron voor projectideeën met draagvlak en draagt derhalve bij aan de leefbaarheid in het algemeen en de sociale samenhang en organisatiegraad in het bijzonder.

1.4 Aanpak

1.4.1 Werk aan de winkel

Na overleg met Dorpsbelangen heeft de VGD een te volgen stappenplan opgesteld. De inwoners van Ten Boer zijn daarvan in juni 2008 via de gebruikelijke media in grote lijnen op de hoogte gesteld van en zij zijn uitgenodigd in de ontwikkeling van een dorpsvisie deel te hebben, aan het op handen zijnde werk in het dorp hun aandeel te leveren.

1.4.2 De werkgroep

Uit het stappenplan voortvloeiend is er door Dorpsbelangen een werkgroep geformeerd, die aanvankelijk veertien personen telde. Naast de bestuursleden van Dorpsbelangen bestond de werkgroep uit inwoners met verschillende achtergronden. De werkgroep zou verantwoordelijk zijn voor de basisinhoud van de Dorpsvisie. Allereerst zijn in de werkgroep leefbaarheidsaspecten vastgesteld tijdens een brainstormsessie op 16 juni 2008. Aan de hand van deze aspecten zouden de onder 2.4.1 beschreven keukentafelgesprekken moeten plaats vinden. Ze keren in hoofdstuk 4 stuk voor stuk terug. Op 8 september 2008 heeft overleg met de werkgroep plaats gevonden met betrekking tot de werkwijze die bij de keukentafelgesprekken zou worden gevolgd.

1.4.3 De keukentafelgesprekken

Op 13, 14 en 27 oktober 2008 was het dan zo ver: de keukentafelgesprekken. Ze vonden plaats in het Buurhoes en alle inwoners waren hiervoor uitgenodigd. Uiteindelijk hebben naast de werkgroepleden 57 personen aan de gesprekken deelgenomen. Eerst werden het doel en de werkwijze voor de totstandkoming van de Dorpsvisie kort beschreven. Daarna gingen de deelnemers in groepjes van vijf inwoners en twee werkgroepleden uiteen. De groepjes waren in alle opzichten gemengd samengesteld en gelukkig waren ook ouderen en jongeren van de partij. Het duo werkgroepleden fungeerde per tafel als gespreksleider en notulist. Per tafel werden knelpunten en mogelijkheden per leefbaarheidsaspect besproken.

Aan het eind van elk gesprek werd gekeken welke ideeën of wensen de hoogste prioriteit zouden moeten hebben. Voor een overzicht van de uitkomsten zie Bijlage 1. Een belangrijk uitgangspunt tijdens de inventarisatie is dat alle ideeën in eerste instantie zijn meegenomen. Later in het proces konden bij tegenstrijdigheden immers nog keuzes gemaakt worden.

Overigens is ook per tafel nog gevraagd naar de sterke punten van het dorp

Op de beschreven manier is door veel inwoners enthousiast meegepraat en meegedacht. In december 2008 en januari 2009 is Dorpsbelangen samen met de werkgroep en met ondersteuning van de VGD aan de slag gegaan met de uitkomsten van deze gesprekken.

1.4.4 De inwonersavond

Tijdens de inwonersavond op 5 maart 2009 zijn onder voorzitterschap van Dorpsbelangen de resultaten van de keukentafelgesprekken gepresenteerd. Ook hiervoor was het hele dorp uitgenodigd en er waren 27 personen aanwezig. Middels een *powerpoint*-presentatie met toelichting kwamen verschillende onderwerpen aan bod en per aspect van leefbaarheid werden stellingen gegeven. De aanwezigen gaven middels kleurenkaartjes aan of ze het wel of niet met deze stellingen eens waren. Bij een aantal stellingen werd ook om een korte toelichting gevraagd ingeval sprake was van een uitgesproken opinie. Ook omtrent andere onderwerpen kon men nog aanvullingen opinies ten beste geven.

Naar aanleiding van de keukentafelgesprekken, tussentijdse werkgroepvergaderingen en de inwonersavond is door de VGD een eerste concept Dorpsvisie samengesteld.

1.4.5 Het informatief overleg met de gemeente

Naar aanleiding van de conceptversie van de Dorpsvisie heeft op 17 augustus 2009 een informatief overleg plaats gehad tussen de wethouders, enkele gemeentelijke ambtenaren en het bestuur van Dorpsbelangen. Doel was om te inventariseren op welke punten de Dorpsvisie onduidelijkheden bevatte, onderwerpen aansneed die deel uitmaakten van al uitgevoerd of al afgesproken beleid of juist fundamenteel botsten met

gemeentelijke (of provinciale) opvattingen. Een en ander heeft nog tot enige marginale verbeteringen en aanvullingen in de Dorpsvisie aanleiding gegeven.

1.4.6 Het rapport, de aanbidding, het vervolg

De opstelling van de Dorpsvisie zou volgens afspraak de taak zijn van de VGD. Dat is wat de samenstelling van een concept-versie van het rapport betreft dus ook gelukt. Het dreigende overschrijden van afgesproken tijds- en dus kostenmarges van begeleiding door de VGD heeft er toe geleid dat de aanmaak van de Dorpsvisie in eindversie tenslotte het werk werd van het bestuur van Dorpsbelangen. Zij draagt daarvoor dan ook de verantwoordelijkheid. De uiteindelijk op 14 september 2009 in het bestuur vastgestelde en nu voorliggende Dorpsvisie is door Dorpsbelangen aangeboden aan B en W, met het verzoek daarvan kennis te nemen en spoedig Prioriteiten en onderdelen van het Plan van Aanpak (zie hoofdstuk 5) ter behandeling en besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad om deze vervolgens in het gemeentelijk beleid te kunnen vervlechten.

2. TEN BOER

2.1 *Historie van Ten Boer: Klaai, veen in wotter.*

Ten Boer - vroeger Bure - is ontstaan op de westelijke kwelderwal van de rivier de Fivel, op de rand van veen en klei. Prehistorische vondsten tonen een al lange bewoningsgeschiedenis aan. De wierde van Ten Boer maakt deel uit van de wierdenreeks richting Usquert. Het dorp ontwikkelde zich in de loop der eeuwen tussen het Damsterdiep en de eeuwenoude Stadsweg, die vroeger ongetwijfeld de belangrijkste verbinding met de rest van de wereld vormde. De kloosters hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontginning van het gebied rondom Ten Boer. Met onder meer de aanleg van de Wolddijk werd het dorp beschermd tegen overstromingen van de Hunze en Fivel. Doordat het dorp laag lag bleef het water een uitdaging. Zo stonden er in 1811 maar liefst 64 watermolens in de gemeente.

De aanleg van het Damsterdiep en de daarnaast liggende trekweg hadden ook hun effect op de ontwikkeling. Nu met Ten Boer verbonden via de Boltbrug lag aan de andere kant van het diep oorspronkelijk het aparte gehucht de Bolte. Hier staan de twee nog resterende twee molens. Later is de bebouwing van Ten Boer fors uitgebreid, zowel ten noordwesten van de Stadsweg aan weerszijden van de N993 als in beide richtingen in de ruimte tussen weg en diep. De laatste bebouwing betreft het nog in ontwikkeling zijnde plan Dijkshorn.

In Bijlage 2 leest u meer over de geschiedenis van Ten Boer. De volgende paragraaf neemt u mee naar het huidige Ten Boer.

2.2 *Bevolking in cijfers en voorzieningen*

De bevolking van het dorp Ten Boer is per 1 januari 2009 als volgt verdeeld:

0 t/m 12 jaar	886
13 t/m 18/ jaar	387
19 t/m 35 jaar	773
36 t/m 50 jaar	1072
51 jaar en ouder	1509

Een korte kenschets van het dorp:

- In de nabijheid van het bejaardentehuis met aanleunwoningen is een aantal activiteiten gecentraliseerd. Naast een aantal ondernemers nemen de bibliotheek, het postagentschap, het politiebureau en het gezondheidscentrum een prominente plaats in.
- Ten Boer heeft vier kerkelijke instellingen, drie basisscholen, een kinderdagverblijf en naschoolse opvang.

- Op sportief gebied kan men in Ten Boer gebruik maken van het sportcomplex. Hier zijn voetbalvelden, zwembaden, tennisbanen, de sporthal en een skeeler- annex ijsbaan. Verschillende verenigingen maken van deze locatie gebruik of hebben een eigen locatie. Zo zijn er verenigingen of clubs voor voetbal, zwemmen, fitness, gymnastiek, schaatsen, jeu de boules, volleybal, tennis, tafeltennis, hengelsport, *streetdance*, bridge, schaken, darts en biljarten. Verder zijn er een majorettekorps en een volksdansgroep.
- Op het gebied van muziek kan men verschillende instrumenten (leren) bespelen. Daarnaast is er de mogelijkheid om aan te sluiten bij de fanfare-malletband of bij een van de zeven zangkoren, waaronder één kinderkoor.
- Ten Boer heeft een rijk verenigingsleven. Zo zijn er drie vrouwenorganisaties, twee ouderenbonden en een sociëteit voor ouderen. Veel straten hebben een straatvereniging. De straatverenigingen hebben ook de verantwoording voor de speeltuinen, mits aanwezig in de betreffende wijk.
- In en rond Ten Boer zijn veel mogelijkheden om te recreëren. Zo zijn er verschillende fietsroutes en zijn er toertochten met de auto mogelijk. Ook de mogelijkheden om te wandelen zijn legio. Ook het Jacobspad - een Lange Afstands Wandelpad, LAW - loopt door Ten Boer. De inwoners van Ten Boer maken veel gebruik van het Ten Boerster bos, gelegen aan de dorpsrand.
- Ten Boer kent een eigen ondernemersvereniging. Deze heeft een uitvoerige informatiemap beschikbaar, waarin alle ondernemers zijn opgenomen. Een kleine greep uit deze map: twee supermarkten, een slagerij, een rijdende winkel, een groentezaak. Verder treffen we o.a. een warme bakker, twee bloemenzaken, een droogbloemenatelier, een cadeauwinkel, een fietsenzaak, vier kappers, vier horecagelegenheden, een lunchroom, twee modezaken, een boeken- annex speelgoedzaak, een zaak voor woninginrichting, een warenhuis en een bouwmarkt aan.

2.3 Bestaand overheidsbeleid

In deze paragraaf wordt relevant beleid van de provincie en de gemeente uitgewerkt.

Provinciaal omgevingsplan¹

Op 17 juni 2009 hebben Provinciale Staten het Provinciaal Omgevingsplan (POP) 2009-2013 definitief vastgesteld. In dit plan staat het omgevingsbeleid van de provincie op het gebied van milieu, verkeer en vervoer, water en ruimtelijke ordening. Belangrijke onderwerpen zijn:

- de bescherming van de karakteristieken van het Groninger landschap
- ruimte voor ontwikkeling
- leefbaarheid op het platteland
- duurzame energie

Het POP is grotendeels een voortzetting van al eerder het bestaand beleid. Voor een aantal onderwerpen is echter ook nieuw beleid ontwikkeld. Zo is het onderdeel 'duisternis' aangescherpt, een belangrijke kernkarakteristiek van de provincie.

Ten Boer ligt in het door de Regiovisie Groningen-Assen 2030 bestreken gebied, dat extra aandacht krijgt binnen het POP. Dit POP is gebaseerd op de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro). Bij het nieuwe POP maken Provinciale Staten de spelregels via de omgevingsverordening vooraf duidelijk. In de verordening is nu op voorhand aangegeven waar gemeenten in bestemmingsplannen mee moeten rekening houden. De provincie hoeft nu geen bestemmingsplannen meer te toetsen.

¹ Uit: www.provinciegroningen.nl/pop/, juli 2009

Stadsrand Groninger Ommelanden²

In de Regiovisie Groningen-Assen 2030 is de noordelijke stadsrand aangegeven als gebied voor nadere planuitwerking. Daarnaast pleiten de gemeenten Bedum en Ten Boer al geruime tijd voor het opstellen van een stadsrandvisie voor de noordoostelijke stadsrand. Op grond van al deze wensen heeft de provincie besloten haar regiorol ten aanzien van de stadsranden steviger aan te pakken en als eerste stap een plan van aanpak op te stellen. De stadsrand wordt breed opgevat, te weten het gebied tussen de buitenwijken van de stad Groningen en de bebouwde kommen van de kernen van Zuidhorn, Winsum, Bedum en Ten Boer. De stadsranden zijn gebieden waar stad en land elkaar ontmoeten en het zijn daardoor per definitie complexe en dynamische gebieden.

Als voornaamste doelstelling voor de stadsrand Groninger Ommelanden moet er geprobeerd worden te komen tot een gezamenlijke, breed gedragen aanpak. De gezamenlijke aanpak moet leiden tot een duurzaam, veilig en aantrekkelijk ingerichte stadsrand met een goede ruimtelijke kwaliteit die gewaardeerd wordt door haar inwoners en gebruikers. Randvoorwaarden zijn dat er geen nieuwe grootschalige woningbouw mag plaatsvinden in de stadsrand zelf. De huidige openheid, toegankelijkheid en kwaliteit van de stadsrand moeten behouden blijven en zo nodig worden versterkt. De positie van de stadsrandzone is in zoverre bijzonder dat er vaak sprake is van vermeende 'warme grond'. Voor een economisch rendabele en duurzame landbouw in de stadsrand is het nodig dat de ontwikkeling van de landbouw in de stadsrand zal samengaan met behoud van de kwaliteiten van het landschap in de stadsrand.

Concreet betekent dit:

- Versterken van bestaande gebiedskwaliteiten, o.a. landschap, natuur en cultuurhistorie.
- Verbeteren van toegankelijkheid van het gebied voor recreatief medegebruik, in het bijzonder door het routenetwerk te verbeteren. Hierbij moet men denken aan de zogenaamde Dorpsrondjes (wandelen) en het tracé Fietsroute +.
- Versterken van de positie van de landbouw als dragende kracht in de stadsrand.

Wonen met Zorg

De vraag naar 'zorgwonen' zal zich vooral na 2010 aandienen, als de huidige sterk gegroeide groep zestigers op een leeftijd komt dat de zorgbehoefte toeneemt. In de *pilot Wonen met Zorg* uit 2006 zijn twee scenario's doorgerekend voor de vraag naar woonvormen voor senioren in 2015. Uitgaande van bekende plannen is behoefte aan tussen de 25 en 40 woningen met verzorgd wonen. Er zouden 130 nultrrede woningen bij moeten komen, zowel huur als koop. In de woningbouwplanning voor 2009 staan in totaal 30 nultrrede appartementen op de BIM-lokatie en in cluster 4 in het centrumplan. In Ten Boer is weinig aanbod aan huurwoningen met zorgmogelijkheid. Het aanbod aan welzijnsdiensten van een specifieke welzijnsorganisatie is in het dorp beperkt. Thuiszorg Groningen en Woonzorgcentrum Bloemhof spelen echter een belangrijke rol in het aanbieden van diensten. Door clustering van voorzieningen in Ten Boer wordt daar een kwantitatief en kwalitatief goed en bereikbaar aanbod geleverd. Het aanbod is echter gebaseerd op vrijwilligheid. De gemeente stelt zich ten doel om hierin structurele versterking te vinden. In de Woonvisie worden hierover met woningcorporatie Wierden en Borgen afspraken gemaakt.

² Uit: Stadsrand Groninger Ommelanden: 'Sturen op dynamiek en kwaliteit', Provincie Groningen, december 2008.

Wet Maatschappelijk Ondersteuning (WMO)³

De WMO heeft voor de gemeente de verbetering van de participatie aan de samenleving tot hoofddoel. In de kadernotitie WMO, die is vastgesteld in de gemeenteraad van september 2007, is als uitgangspunt voor het WMO-beleid gekozen voor:

- Participatie als centraal doel en ondersteuning als instrument
- Voorkomen is beter dan genezen
- Meer verantwoordelijkheid voor de mensen zelf
- Belangrijke rol voor de *civil society*, de zorgzame samenleving
- Geen terugtrekkende overheid, maar een nieuwe rol voor de gemeente
- Eigen bijdrage naar draagkracht

Deze uitgangspunten zullen zijn terug te vinden in de voorstellen die de gemeente formuleert binnen de vastgestelde uitgangspunten:

- Zorgen voor leefbare en toegankelijke dorpen
- Ondersteunen en versterken van de *civil society*, de zorgzame samenleving
- Zorgen voor voldoende en kwalitatief goede voorzieningen
- De jeugd heeft de toekomst

Dit beleidsplan mondt uit in een programma dat is opgebouwd aan de hand van de genoemde speerpunten.

Programmabegroting gemeente

Centrumgebied

Begin 2000 is er begonnen aan de ontwikkeling van het centrumplan in Ten Boer. Door het clusteren van commerciële functies, wonen en zorg krijgt het dorp een hart, waarvan in het verleden geen sprake was. Gemeente, marktpartijen - als projectontwikkelaars - en lokale ondernemers hebben sindsdien hard aan het centrum gewerkt en bij het uitkomen van de Dorpsvisie tekent zich dat al vrijwel compleet in zijn bedoelde vorm af. Met het centrumplan beschikt Ten Boer over een aantrekkelijke concentratie, een combinatie van wonen, zorg en andere voorzieningen. In dit centrum is een woonprogramma gerealiseerd voor doelgroepen variërend van starters op de woningmarkt tot ouderen die op zorg zijn aangewezen. Dit gebeurt met appartementen en grondgebonden woningen in zowel de koop- als de huursector.

Bouwen en Wonen

De gemeente streeft naar een breed woningaanbod voor alle lagen van de bevolking, maar vooral de ouderen en de starters verdienen daarbij de aandacht. Het is voor de leefbaarheid van groot belang dat ouderen zoveel en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Dat betekent dat de gemeente actief wil inspelen op de toenemende vergrijzing van de samenleving. Niet alleen op het gebied van de zorg maar ook op het gebied van de woningbouw. Daarnaast is het ook van groot belang dat starters voldoende mogelijkheden krijgen op de woningmarkt en dat daarbij ook de eigen jeugd mogelijkheden krijgt om zelfstandig in de gemeente blijven wonen. Bij de bouw van nieuwe woningen ligt de nadruk op bouw in het dorp Ten Boer; er wordt naar behoefte in de buitendorpen gebouwd.

Voor behoud van de leefbaarheid is ook behoud en stimulering van de bedrijvigheid noodzakelijk. Omdat Ten Boer vooral een plattelandsgemeente is, moet daarbij ook gekeken worden naar mogelijk nieuwe vormen van landbouw en veeteelt. Ook vereenvoudiging van de regelgeving is voor de bedrijvigheid en vooral voor startende ondernemers van belang.

De groeioprognose en woningbouwontwikkeling van Ten Boer zijn uitgewerkt in de Structuurvisie en het de woningmarkt betreffende Woonplan Doorstroming. Ten Boer is een typische landelijke forenzengemeente. Op

³ Uit: Meerjarenplan Wet Maatschappelijke ondersteuning 2008-2011

de regionale woningmarkt vervult de plaats een rol in de opvang van de regionale behoefte aan 'dorpswonen' en van de behoefte aan seniorenhuisvesting uit het omringende platteland. Voor het goed kunnen vervullen van de schakelfunctie van Ten Boer moet het inwonertal van de kern Ten Boer groeien naar 5.000. Als gevolg van voorziene gezinsverdunding moet het aantal woningen harder stijgen dan de verwachte bevolkingstoename. In de Regiovisie is afgesproken dat Ten Boer 45 woningen per jaar mag bouwen. Naast nieuwbouw moet de vraag bediend worden door doorstroming en herstructurering, wat nauwe samenwerking tussen de gemeente en Wierden en Borgen vereist.

Wegen

Een goed openbaar vervoer en voldoende aandacht voor goede fietspaden is bepalend voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van gemeente. De wandel- en fietspaden moeten daar waar nodig worden uitgebreid en verbeterd. Een goede verkeersveiligheid is daarbij minstens zo belangrijk.

Vooraf in de kleine dorpen, op krappe wegen, in de bebouwde kom en in 30-kilometerzones wordt vaak te hard gereden, is de verkeersdruk te groot of is er hinder van zwaar verkeer. Om dit op te lossen moeten sommige wegen worden aangepast. De gemeente wil de infrastructuur op het huidige niveau handhaven en waar mogelijk verbeteren. Een provinciale planstudie rond de N360 zal moeten aangeven op welke wijze de verkeersproblemen, de verkeersdruk en de verkeersveiligheid dient te worden aangepakt. Samen met de gemeenten Groningen, Ten Boer, Loppersum, Appingedam, Delfzijl en Bedum zoekt men met de studie naar manieren om op het huidige tracé van de N360 voor de langere termijn te komen tot verbetering van de verkeersafwikkeling. De mogelijkheid van een zogenaamde *bypass* tussen de N360 en de Eemshavenweg zal daarin worden meegenomen. *(Er is een vervolgbijeenkomst voorzien in oktober 2009, waarin informatie zal worden gegeven over enkele dan nog ter discussie staande scenario's.)*

Veiligheid⁴

De gemeente is een veilige gemeente, een gemeente met weinig criminaliteit, overlast en calamiteiten. Een gemeente, waar de bevolking graag woont en verblijft en waar men zich veilig voelt. Veiligheid is niet louter een zaak van de overheid. De gemeente wil in samenwerking met de verschillende partners werken aan veiligheid, omdat de aanpak van veiligheid alleen succesvol kan zijn wanneer die door alle betrokken partijen wordt gedragen.. Dat betekent ook dat inwoners betrokken worden bij veiligheidsbeleid. Ook zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren, bijvoorbeeld bij het voorkomen van problemen, het verkennen van de oplossingen en bij de aanpak ervan. De gemeente wil haar burgers stimuleren en bewust maken van de eigen verantwoordelijkheden als het gaat om het verbeteren van de veiligheid en het terugdringen van overlast en elkaar daarop durven aanspreken.

Groen

De gemeente streeft na het openbaar groen doelmatig te beheren en te onderhouden, waarbij duurzaamheid bovendien hoog in het vaandel staat. Daarbij een 'goed' niveau nagestreefd, zodat de openbare ruimte een verzorgde en gastvrije uitstraling heeft.

Jongeren⁵

In het kader van de wens van de gemeente om de maatschappelijke jongerenparticipatie in de gemeente te vergroten, is gekozen voor een traject voor jongerenparticipatie bij FLOOR jongerencommunicatie. FLOOR geeft communicatieadvies aan overheden en bedrijven om de doelgroep jongeren te bereiken. FLOOR heeft uitgebreid met jongeren uit Ten Boer gebrainstormd over uiteenlopende onderwerpen in de gemeente. Hiervoor is een jongeren netwerk voor de gemeente opgezet. Het denknetwerk bestaat uit jongeren tussen 12 en 25 jaar. Aan de hand van de uitkomsten van de brainstormsessies is een adviesrapportage tot stand gekomen.

⁴ Uit: Integraal veiligheidsbeleid gemeente Ten Boer. Uitvoeringsprogramma 2009

⁵ Uit : Rapportage Jongeren-denkenetwerk Gemeente Ten Boer 2007/2008 van FLOOR jongerencommunicatie.

Speelruimtebeleid

De gemeente heeft een Uitvoeringsplan Speelruimtebeleid 2008-2018 opgesteld. Daarin wordt voorgesteld om speelplaatsen voor meervoudig gebruik te realiseren. Voorbeelden hiervan zijn: schoolpleinen na schooltijd gebruiken als speel- en sportvoorziening voor alle kinderen, pleinen, parken (bos) en openbaar groen inrichten als ontmoetingsplaats voor jong en oud, parkeerterreinen zo inrichten dat ze kunnen worden gebruikt als speelvoorziening als er niet (veel) geparkeerd wordt. Bij de inrichting van de speelruimten moet rekening worden gehouden met de verschillende leeftijdsgroepen. De jongste kinderen moeten er beschermd samen kunnen spelen, hun ouders en andere inwoners moeten elkaar kunnen ontmoeten en de oudere kinderen moeten bij het spelen uitdaging en avontuur kunnen vinden. De kinderen mogen zich, volgens het plan, weer vuil maken.

In deze paragraaf zij nog vermeld dat los van het Uitvoeringsplan Speelruimtebeleid wellicht ook een mogelijkheid tot aanleg van een trapveld kan worden gevonden in het kader van de realisering van het project B(I)oeiende Bosranden. Zie ook paragraaf 4.9. betreffende het onderdeel Buitengebied.

3. STERKE PUNTEN

Tijdens de keukentafelgesprekken is de aanwezigen gevraagd om de sterke punten van Ten Boer op te schrijven en ook welke kansen zij zien om deze beter te benutten. Drie aspecten kwamen hierbij naar voren: de voorzieningen, de omgeving en het sociale aspect. Deze sterke punten zijn hieronder omschreven. De omschrijvingen van hoe deze beter te benutten zijn ook allemaal weer terug te vinden in Hoofdstuk 4.

12

Voorzieningen

Het sterkste punt van Ten Boer is het voorzieningenniveau. Ten Boer heeft een nieuw Centrumplan, met een groot scala aan winkels met een divers aanbod op het Koopmansplein. Er is hierbij rekening gehouden met het oude centrum en zijn karakteristieken. De markt is gunstig verplaatst. Ten Boer heeft drie scholen, heeft veel sport- en recreatieve voorzieningen, voorzieningen voor jong en oud. Voor de jongeren zijn er twee 'sosen', het openbare The Old Farm en de soos van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt) 2Gether. Voor ouderen is er een aanloophuis en zijn er aanleunwoningen, behorend bij zorgcentrum de Bloemhof. Omdat het dorp een breed aanbod van sportvoorzieningen kent, bestaat er ook een groot aantal sportverenigingen. Het zwembad wordt nadrukkelijk genoemd als plus binnen het dorp.

Omgeving

Ten Boer is een dynamisch dorp met uitstraling en een mooie omgeving. Het dorp ligt vlakbij Groningen en kent een centrale ligging, met een goede bereikbaarheid. Het dorp is ruim en groen. De groenvoorzieningen binnen het dorp zijn goed. Tegen het dorp ligt het Ten Boerster bos. De woningbouw is gevarieerd.

Sociaal

Ten Boer heeft een dorps karakter met een gezond leefklimaat. Er is sprake van verbroedering en er bestaat een positieve sociale controle. Er zijn verschillende kerkelijke stromingen in het dorp, die op verschillende fronten samenwerken. Inwoners van het dorp voelen zich over het algemeen veilig. Het verenigingsleven is actief. Jongeren ondernemen veel met elkaar, net als de scholen. Het college van B&W is erg toegankelijk.

4. LEEFBAARHEIDSASPECTEN

Volgens de keukentafelmethode is per leefbaarheidsaspect geïnterviewd welke ideeën er leven in het dorp, welke knelpunten inwoners zien en welke voorstellen men heeft ter verbetering. Van een en ander wordt in dit hoofdstuk verslag gedaan.

4.1 *Sociale samenhang*

Ondanks het algemene gevoel dat de sociale samenhang in het dorp erg goed is, is er toch een afnemende betrokkenheid bij de activiteiten in het dorp waarneembaar. Ook is er sprake van versnippering tussen de verschillende scholen en kerken. Er worden af en toe wel gezamenlijke projecten opgezet. Deze gezamenlijke projecten tussen de verschillende scholen, verenigingen en kerken helpen versnippering te voorkomen c.q. te verminderen.

Niet elke straat of buurt heeft een vereniging. Deze straat- of buurtverenigingen zijn van belang voor de sociale samenhang. Met een koepelrol voor Dorpsbelangen zou hier actief beleid op moeten komen om iedere buurt/wijk georganiseerd te krijgen.

De website van Dorpsbelangen moet beter en meer benut worden. Hoe actueler de website, hoe meer de site bekeken en gebruikt zal worden. Het meer promoten van activiteiten in het dorp via diverse media, zal de betrokkenheid stimuleren.

Het maken van een gezamenlijke Dorpsvisie is ook al een van de middelen om mensen weer in contact te brengen en actief te krijgen.

4.2 *Verenigingsleven*

Het verenigingsleven loopt terug. Er bestaat een algemeen tekort aan vrijwilligers, waardoor soms zelfs verenigingen worden opgedoekt of jaarlijks terugkomende activiteiten niet meer kunnen worden georganiseerd. Er is weinig nieuwe aanwas binnen besturen, vele functies worden vaak door dezelfde mensen binnen het dorp uitgevoerd (vaste harde kern). Dit is overigens een algemene maatschappelijke trend.

Verenigingen moeten proberen om in te zetten op de jeugd. Deze moeten een plek krijgen binnen verenigingen en gestimuleerd worden vrijwilligerswerk te doen. Vervanging van oude krachten door nieuwe, jonge leden betekent gemotiveerde mensen, nieuwe aanwas én nieuwe ideeën. Nieuwe vrijwilligers moeten persoonlijk benaderd worden om deel te nemen in besturen. Ook door cursussen aan te bieden via de gemeente aan de dorpen (bijvoorbeeld aangaande bestuurschap, effectief vergaderen, notuleren/penningmeesterschap), worden inwoners gestimuleerd. Hierbij kan het aanbieden van cursussen worden gekoppeld aan de toezegging door jongeren gedurende een bepaalde tijd vrijwilligerswerk te verrichten.

De buurtvereniging Tussen Daip en Knoal is zeer actief, evenals een aantal andere straatverenigingen, zoals De Kern. Er is een actief en enthousiast bestuur, dat veel aandacht heeft voor de mensen in de buurt. Nieuwe inwoners in de buurt worden welkom geheten met een bezoekje en een attentie en bij eventualiteiten worden mensen bezocht. Er wordt veel georganiseerd voor jong en oud. Dit scheidt een band en vergroot de sociale samenhang. De speeltuin De Wieken wordt ook door de buurtvereniging Tussen Daip en Knoal beheerd en men wil samenwerken aan een mooie speelgelegenheid voor kinderen en een ontmoetingsplek voor de ouders. Er zijn voldoende activiteiten om aan mee te doen. De kunst is om dit te behouden. Er zijn vooral veel muziek- en sportactiviteiten, maar creatieve activiteiten voor jong en oud worden gemist (bijvoorbeeld cursussen bloemschikken, aquarelleren en andere handenarbeid). Volwassen vrouwen die creatief bezig willen zijn, sluiten zich al snel aan bij een georganiseerd verband als Plattelandsvrouwen. Buiten de clubs om, worden geen eenmalige activiteiten of kortlopende cursussen aangeboden voor alle inwoners. Via de website kan worden gevraagd wie cursussen aan kunnen bieden, wie geïnteresseerd zijn en op welke locaties deze kunnen worden gehouden.

Het Buurhoes wordt gebruikt als faciliteit voor dorps activiteiten, maar is een commerciële voorziening. Men heeft elkaar faciliterend en financieel nodig. Het feit dat het Buurhoes commercieel wordt gerund, wordt ook als een drempel ervaren. Kleinschalige activiteiten voor het dorp worden daardoor vaak niet georganiseerd, omdat er sprake is van zaalhuur en commerciële prijzen voor koffie en dergelijke. Er zijn alternatieve ruimtes in het dorp aanwezig, zoals de Kloosterstee en The Old Farm. Het belang van het Buurhoes wordt wel onderkend en daarmee is ook de zorg uitgesproken over het verhuizen van bepaalde activiteiten naar alternatieve locaties. Als dorp moet men zorgen voor behoud van de voorzieningen die er zijn, zoals het Buurhoes, maar ook dat bepaalde drempels worden weggenomen om activiteiten te organiseren.

Om meer aanwas binnen de (sport)verenigingen te krijgen zou men kinderen een aantal weken de gelegenheid kunnen geven om aan verschillende sporten binnen het dorp deel te nemen. Door zo'n korte kennismaking breng je de sporten onder de aandacht en verlaag je de drempel voor lidmaatschappen van de verenigingen.

4.3 Voorzieningen

Het voorzieningenniveau is een van de sterkste punten van Ten Boer. Niettemin is door de inwoners de behoefte uitgesproken om een eigen activiteitencentrum in het dorp te hebben, waar cursussen worden gegeven en welzijnswerk aanwezig is voor zowel de ouderen als de jeugd.

Op dit moment is Stichting Welzijn wel actief in Ten Boer, maar in andere dorpen is van meer activiteit sprake. Een Stichting Welzijn is vaak werkzaam op het gebied van Maatschappelijke Dienstverlening, Sociaal Cultureel Werk (o.a. activiteiten voor jongeren), Kinderopvang, Ouderenwerk en Vrijwilligerswerk. Vaak is dit een paraplu-organisatie. Een gemeente subsidieert een welzijnsstichting en heeft daarmee ook invloed op de kwaliteit.

In Ten Boer zijn er verschillende organisaties actief op het welzijnsterrein. Maatschappelijk werk doet de SWD, Kinderopvang Kids2b, Ouderenwerk en Vrijwilligerswerk door Zorggroep Groningen en Peuterspeelzaalopvang heeft een eigen organisatie. Men heeft het gevoel dat de samenhang ontbreekt. De gemeente is in haar welzijnsbeleid in grote mate afhankelijk van de inzet en prioriteit die de verschillende organisaties zelf bepalen. Het is wenselijk de (formele) betrokkenheid van de gemeente bij het welzijnsbeleid nader vast te stellen en waar mogelijk te intensiveren. De groei van

Ten Boer en de veranderingen op het gebied van de WMO zijn twee belangrijke redenen voor het verbeteren van de processen op het gebied van zorg en welzijn.

Op dit moment is er overigens wel een Welzijnswerker voor ouderen bij de Bloemhof. Een Ouderenadviseur, die echter niet vanuit de Bloemhof werkt of een Ouderenloket dat daar niet is gelokaliseerd, zou drempelverlagend kunnen werken. Voorzieningen die inwoners ook missen zijn een ontmoetingsplek voor jonge moeders en de mogelijkheid voor fitness overdag. De huidige voorziening voor fitness is beperkt en te beperkt toegankelijk.

De meer algemene wens is om:

- meer samenhang te brengen in de uitvoering van welzijnactiviteiten.
- samenhang en transparantie bij het aanbod op het gebied van wonen, welzijn en zorg te stimuleren.
- waar mogelijk gebruik te maken van moderne technieken en toepassing daarvan te stimuleren.

4.4 Wonen en nieuwbouw

Het woningaanbod in Ten Boer is gevarieerd. Men constateert echter een tekort aan betaalbare woningen voor starters en senioren, zowel in de koop- als in de huursector. Velen hebben de idee dat jongeren steeds meer uit het dorp wegtrekken, wat geen positieve ontwikkeling is. Anderzijds wordt gesteld dat de trek vanuit de dorpen tijdelijk is en dat men in een wat latere levensfase terugkeert. Het is wenselijk een goed beeld te krijgen van de wachtlijsten. Ook is zicht wenselijk op de mate van dubbel telling door aanmelding voor verschillende dorpen, c.q. gemeenten.

Momenteel zijn in Ten Boer huurwoningen gesloopt en hiervoor komt sociale woningbouw terug. De kwaliteit van de huurwoningen laat te wensen over. De woonlocatie Hamplaats verpaupert en dit past niet bij het dorp. De wens leeft bij velen om de Hamplaats te slopen en hiervoor in de plaats gepaste appartementen te bouwen. Gepast betekent in dit verband kwalitatief goede woningen, geen hoogbouw, met behoud van het dorpse karakter. Er moet levensloopbestendig worden gebouwd of aangepast. Er zou een uiteenlopend aanbod van koop- en huurwoningen moeten komen. Door de bewoners van de Hamplaats worden veel investeringen gedaan om het aanzien te verbeteren. Ook daarom ligt al met al verbetering van het aanzicht en oplossing van het parkeerprobleem wellicht meer voor de hand dan sloop en nieuwbouw.

Behalve door de grens van het financieel mogelijke is het in het algemeen natuurlijk ook de vraag in hoeverre de gemeente de huisvestingsmarkt - en dus nieuwbouw - überhaupt stevig kan sturen.

4.5 Werk en bedrijvigheid

Bedrijvigheid is altijd belangrijk voor de leefbaarheid in een dorp. Deze moet daarom ook gestimuleerd worden. Er is geen wens voor grote industriële uitbreiding, maar kleine bedrijfjes die daadwerkelijk voor werkgelegenheid zorgen, zijn zeer welkom. In de nieuwe wijk aan de buitenkant van het dorp hebben veel jongeren zich gevestigd met een bedrijfje aan huis. Er zijn veel -goedkope, maar daardoor niet altijd even fraaie - loodsen aan huis gebouwd. Die bedrijfjes aan huis worden door inwoners als positief ervaren, maar velen het zicht op de buitenkant van het dorp minder fraai. Om dit te ondervangen zou deze zichtlocatie met groen aangekleed moeten worden.

Lang niet alle inwoners weten hoeveel bedrijven Ten Boer eigenlijk kent. Het is goed om een Open Deur Dag te organiseren, waarbij bedrijven hun deuren openen stellen voor vrijblijvend bezoek door inwoners uit het dorp. Vooral voor de nieuwe wijk met de vele bedrijfjes zou dit een positieve ontwikkeling kunnen zijn. De trek naar het winkelcentrum is goed. Bij een eventuele rondweg om Ten Boer is het noodzakelijk het winkelcentrum door middel van bewegwijzering en of infoborden goed aan te geven.

Leegstand rond de pleinen zou afbreuk aan het dorp doen. Verdeling van de bedrijvigheid rondom alle pleinen zou op dit moment echter halfvolle pleinen betekenen. De meest ideale situatie blijft dat alle pleinen rondom gevuld zijn met nette winkels. Voor zover dit niet mogelijk zou blijken, is het van belang dat het Koopmansplein in ieder geval vol blijft en dat zich vervolgens winkels rondom de overige pleinen concentreren. Het is tevens wenselijk om een duidelijk onderscheid tussen woonhuizen en winkelpanden te houden.

4.6 Bereikbaarheid en verkeer

Koopmansplein

Er is een grote trek naar het Koopmansplein. Tijdens de openingstijden van de winkels zijn de parkeerterreinen geregeld sterk bezet door winkelend publiek. De bewoners van de appartementen boven winkels en het gezondheidscentrum gebruiken de parkeerplaatsen op het plein niet of nauwelijks. Zij benutten de parkeerplaatsen aan de achterzijden van de gebouwen. Toch worden op termijn wel problemen verwacht betreffende de parkeercapaciteit op het plein. Op dit moment is het niet wenselijk om hierin te faciliteren. Er zijn nog steeds voldoende parkeerplekken op een kleine loopafstand. Er is voor mensen, die van verder komen nog steeds voldoende plaats en mensen die in de buurt wonen worden gestimuleerd te lopen of te fietsen als de parkeerdichtheid te hoog wordt. Beperking van het aantal parkeerplekken in het dorp betekent ook meer groen en minder steen. Er moeten wel duidelijke wegwijzers en informatieborden komen.

Voor de bewoners van de Hamplaats bestaat een serieus te nemen parkeerprobleem. Het parkeren in de Gaykingastraat zorgt voor veel blokkades. Er is op dit moment voor hen geen voor de hand liggende plek en eigenlijk is parkeren aan de Blinkerdlaan of zelfs aan het Koopmansplein voor hen een mogelijkheid. Een erg reële optie is dit overigens niet, zeker niet sinds het Koopmansplein meer een meer volop in bedrijf is gekomen en de druk op deze parkeerplaatsen fors is toegenomen. Tijdens de markt – op dinsdag van 09:00 tot 17:00 u – is het bovendien niet mogelijk om aan één zijde van het plein auto's te parkeren. Dit geeft sowieso soms problemen. Mocht de gemeente van plan zijn om tussen Lindenstraat en Blinkerdlaan in de Gaykingastraat een stop- of parkeerverbod in te stellen, dan ontstaat voor de bewoners van de Hamplaats en de Gaykingastraat een bijna onoplosbaar probleem. Toch zou het instellen van een stop- of parkeerverbod ook erg goede effecten hebben, zoals bevordering van de doorrijbaarheid en een snellere verkeersafwikkeling. Daar wordt door sommigen tegenover gesteld dat deze effecten mogelijk weer niet bevorderlijk zijn voor de verkeersveiligheid.

Verkeer

Uit de keukentafelgesprekken met inwoners van Ten Boer blijkt dat vooral de Gaykingastraat ook nu al als onveilig wordt beschouwd. De Gaykingastraat is een vooralsnog niet te vermijden deel van de verbinding tussen de Provinciale weg N360 (Groningen - Delfzijl) en de Eemshavenweg (N46 Groningen - Eemshaven). De straat snijdt het dorp Ten Boer in tweeën. Het verkeer op de kruising N360 met de Gaykingastraat wordt geregeld met verkeerslichten. Dit geldt voor zowel het autoverkeer als ook voor het voetgangers- en (brom)fietsverkeer. De Gaykingastraat gaat ter hoogte van de Stadsweg over in de Boersterweg. Vlak bij de grens van de bebouwde kom ligt een rotonde. Het dorp Ten Boer geldt als verblijfsgebied en kent daarom een maximumsnelheid van 30 km per uur. In grote delen van het dorp heeft de gemeente de afgelopen jaren diverse wegen zodanig ingericht, dat de automobilist kan weten dat hij zich in een 30 km zone bevindt. Ook de Gaykingastraat ligt binnen het 30 km gebied, maar aan deze weg zijn geen fysieke maatregelen genomen om de snelheid te reduceren. Wel zijn op enkele plaatsen accentvlakken op het wegdek aangebracht, zoals rood asfalt.

De Gaykingastraat en alle straten of wegen die haar kruisen zijn van gelijke orde, met uitzondering van de Brg. Triesenbergstraat en de fietspaden. Van rechts komend verkeer heeft dus voorrang op de kruispunten. Ter hoogte van het Dorpsplein, nabij de Lindenstraat en nabij de Stadsweg zijn voetgangersoversteekplaatsen aangebracht. Binnen enkele gedeelten van de Gaykingastraat geldt een parkeerverbod. Ter hoogte van de Plusmarkt is aan de oostzijde een stopverbod ingesteld. Omdat de Gaykingastraat dwars door het dorp Ten Boer loopt, wordt van deze straat intensief gebruik gemaakt. Enerzijds wordt de straat gebruikt door plaatselijk verblijfsverkeer naar scholen en winkels, en anderzijds is de straat een belangrijke doorgang voor het sluipverkeer, dat van de ene provinciale weg naar de andere beweegt. Daaronder ziet men ook te vaak vrachtverkeer. In de keukentafelgesprekken beoordelen de meeste mensen de Gaykingastraat dan ook als onveilig en dientengevolge gaan kinderen gaan veelal onder begeleiding op de fiets naar school.

Knelpunten:

- Snelheid: automobilisten rijden harder dan de toegestane 30 km/u;
- Kruising Gaykingastraat – Blinkerdlaan: geparkeerde auto's maken de kruising onoverzichtelijk en daardoor gevaarlijk.
- Geparkeerde auto's: zorgen voor veel blokkades, maar remmen daardoor ook de snelheid.
- Sluipverkeer (met name zwaar vrachtverkeer): wordt als hinderlijk en gevaarlijk ervaren.

Oplossingen:

- Door de aanleg van een rondweg, tussen N360 en Boersterweg, zal de verkeersdruk op de Gaykingastraat afnemen. Inwoners hebben de wens uitgesproken om een rondweg rond Ten Boer aan te leggen, waardoor de verkeersdruk afneemt. Vooral het zware vrachtverkeer wordt als hinderlijk ervaren. Men is zich echter wel bewust van mogelijke afname van de trek naar het centrum. Juiste en in het oog springende informatievoorziening moet voorbijgaand verkeer wel tot een bezoek aan het dorp uitnodigen.
- Een andere inrichting – *shared space* - is te overwegen.

Fietsen(stalling)

Uitbreiding van het aantal fietsenstallingen is wenselijk. Er is daarbij te denken aan locaties als de bushaltes, in het centrumplan, bij voorbeeld voor de bibliotheek en bij winkels aan het Koopmansplein, de hoek Stadsweg - Boersterweg en bij de bushalte bij schildersbedrijf Hofstede.

De fietsenstalling op het kruispunt aan de Rijksweg is lastig en rommelig. Wel is dit mooi dicht bij de bushalte.

De wens is om deze fietsenstalling te overkappen, voor een beter aanzicht. Dit geldt ook voor de fietsenstalling bij de Boltweg.

Het fietspad, dat aansluiting op Groningen geeft, moet worden verbeterd. Een betere bereikbaarheid van het toekomstige Meerstad creëren is tevens een wens. Ook beter onderhoud van de Stadsweg is genoemd.

Openbaar vervoer

Tijdens de keukentafelgesprekken worden verschillende wensen tot uiting gebracht. Met name tijdens de spits zijn er niet voldoende zitplaatsen in de bussen. Tijdens de spits moeten grotere of meerdere bussen ingezet worden. Tevens bestaat de wens om de bus langer ('s ochtends en 's avonds) en frequenter door het dorp te laten rijden. In het weekend moet er een betere aansluiting komen op de lijndienst naar Groningen. De mogelijkheid van de belbus zou beter bekend gemaakt moeten worden bij de inwoners van Ten Boer. De gemeente - als schakelgemeente zonder spoor – dient extra alert te zijn op het in stand houden en zo mogelijk verbeteren van het openbaar vervoer.

4.7 Veiligheid

Het betreft hier de sociale veiligheid. (Het onderwerp verkeersveiligheid is paragraaf 4.6 uitgewerkt.) Maar weinig inwoners (van de gemeente) voelen zich onveilig. Inwoners voelen zich echter veelal wel onveilig op plekken waar groepen jongeren rondhangen. Als top drie van buurtproblemen worden dronken mensen op straat, overlast door groepen jongeren en parkeeroverlast genoemd. De inwoners gaven aan, dat de kans om slachtoffer te worden van diefstal, mishandeling of woninginbraak, gering is (bron: Veiligheidsmonitor, 2007). Toch vindt men dat de verlichting in het gehele dorp moet worden verbeterd.

4.8 Dorpsaanzicht

Dorpsentree

De dorpsentree aan de zuidzijde van het dorp is mooi met het Ten Boersterbos, het Damsterdiep en de molens, maar de noordzijde is niet fraai, vanwege de bedrijven aan de rand van het dorp. Middels groen aan de rand van het dorp zou dit verbeterd moeten worden. Tevens zou de entree moeten worden opgefleurd met beplanting en kleur.

Welkomstborden met gemeentewapen en een mooie stijl van bestrating zouden het beeld fraai kunnen completeren.

De Nijverheidsweg

Men meent dat het aanzicht van de Provinciale weg met de daaraan parallel lopende Nijverheidsweg te wensen overlaat. Aankleding van het beeld met groen ligt voor de hand, maar men moet daarbij wel bedenken dat bedrijven zich juist op deze locatie vestigden, omdat ze in het oog willen lopen.

Bewegwijzering

De bewegwijzering naar de verschillende dorpsfuncties is op dit moment onvoldoende, met name aan de randen van het dorp. Te weinig mensen weten nu de weg te vinden naar het mooie nieuwe centrum, het gemeentehuis en het postkantoor. De wens is om nostalgische bewegwijzering te plaatsen, zoals bij de molen en de begraafplaats.

Gemeentehuis

Het plein bij het gemeentehuis is rommelig en heeft weinig structuur. Er moet gewerkt worden aan een mooier en praktischer entree van het gemeentehuis.

Dorpsplein

Het beeld van het Dorpsplein kan verbeterd worden middels meer groen en bankjes. De Gaykingastraat moet afgesloten kunnen worden bij activiteiten op het Dorpsplein. Ook zou het Dorpsplein gebruikt moeten worden voor andere activiteiten en evenementen, zoals markten en de presentatie van oude ambachten. Door op het plein de bestrating aan te passen, zou men – zo dit al wenselijk is – ook de markt weer op het Dorpsplein kunnen laten terugkomen. Hierdoor krijg je weer meer ‘loop’ in het dorp. Om de activiteiten op de pleinen te stimuleren moet de gemeente coulant zijn met het verstrekken van daartoe nodige vergunningen.

Groenvoorzieningen

Er is door inwoners behoefte uitgesproken aan meer bomen, laagblijvende struiken en bloemen in het dorp. Het in het dorp bestaande groen zou beter onderhouden moeten worden. Er is een aantal plaatsen in het dorp, waar groenvoorziening of -onderhoud te wensen overlaat, zoals op de begraafplaats en rondom het kunstwerk. Ook kan de uitstraling van het plein rond het gemeentehuis en het Dorpsplein worden verbeterd met groen. Anderzijds heeft men juist aanmerkingen op de bestrijding van ongewenst groen. De straten in het dorp zijn wel schoon, maar het duurt vaak lang voor er – ook na signalen van inwoners - op het vlak van onkruid- of algbestrijding wat gebeurt. Ook parkeerplaatsen moeten ook vaker worden ontdaan van ongewenst groen.

4.9 Recreatie en cultuur

Ten zuidwesten van Ten Boer ligt het Ten Boersterbos. Het Damsterdiep loopt ten zuiden van het dorp. De logies- en restauratievoorzieningen zijn goed. Er is voldoende potentie op het gebied van recreatie en toerisme. De in dit opzicht aanwezige kracht van Ten Boer zou meer moeten worden benut, zowel voor de inwoners zelf als voor de bezoekers.

Dorp en omgeving kennen een rijke geschiedenis, maar kennis daarvan en informatie binnen het dorp wordt onvoldoende aangeboden. Recreatieve routes zouden kunnen worden verbeterd en promotie op het gebied van recreatie en toerisme laat te wensen over. Wat er is, wordt nauwelijks gecoördineerd.

Promotie

Via VVV en website van de gemeente zou de promotie van Ten Boer beter gecoördineerd moeten worden en het recreatieve en toeristische aanbod zou beter onder de aandacht moeten worden gebracht. De coördinatie ontbreekt en door versnippering blijft het aanbod van mogelijk aantrekkelijke arrangementen beneden de maat. De recreatieve potentie van het Damsterdiep kan beter benut worden. Dat vereist gerichte promotie, bij voorbeeld met activiteiten als een gondelvaart en het creëren van een haventje.

Recreatie en toerisme in het dorp

Binnen de bebouwde kom moeten informatieve borden komen, waarop informatie met betrekking tot de historie van het dorp staat vermeld. De rijke geschiedenis van Ten Boer moet naar voren komen in een cultuurhistorische wandelroute. Er is een prachtig oud kerkpad en er bestaan prachtige historische panden en elementen, zoals de waterput en de boerderij, behorend tot het voormalige klooster. Er zijn wensen voor een thematische route door het Ten Boerster Bos en voor historische wandelroutes door en rondom het dorp. Ook het heropenen van oude routes zou interessant zijn voor Ten Boer. Het dorp zou moeten worden opgenomen in een Groningen Loopt! route. In het algemeen is het zaak aandacht te besteden aan wandel- en fietsroutes.

'Ommetjes'

Met betrekking tot echt korte wandelroutes van 3-4 kilometer – 'ommetjes' – is het wenselijk dat Dorpsbelangen een aparte werkgroep in het leven roept, Haar taak zou moeten zijn om in samenwerking met andere instanties - al dan niet gebundeld – kleine routebrochures uit te brengen. De cultuurhistorische werkgroep heeft al eens een historische wandeling uitgegeven en Volksvermaken Ten Boer heeft al een aantal routes uitgewerkt, die ook worden gebruikt voor de Avondvierdaagse. Ook die zouden als basis voor 'ommetjes' kunnen worden gebruikt.

Buitengebied

Eind 2008 is Dorpsbelangen via de VGD geïnformeerd over een project B(I)oeiende Bosranden, een samenwerkingsplan van o.a. Landschapsbeheer Groningen en Staatsbosbeheer, dat een opening zou kunnen bieden voor de kwaliteitsverbetering van het Ten Boersterbos. De term 'natuurlijk beheer' staat bij die kwaliteitsverbetering centraal. Begin 2009 is positief gereageerd op de aanmelding voor het project van het bos door Dorpsbelangen. Deze selectie had onder meer tot gevolg dat er door de provincie Groningen subsidiegelden voor de uitvoering van een plan zijn beschikbaar gesteld. Inmiddels is er door Dorpsbelangen een Boscommissie in het leven geroepen, die samen met Landschapsbeheer een verbeteringsplan voor het bos ontwikkelt. Dat plan zal in oktober 2009 worden gepresenteerd.

De Boscommissie bestaat uit een aantal in het bos geïnteresseerde burgers en Dorpsbelangen gaat er van uit dat verschillende in de Boscommissie, in de Dorpsvisie en bij Landschapsbeheer levende wensen en opvattingen tot een evenwichtig plan zullen leiden. Na akkoord van Staatsbosbeheer – eigenaar van het bos – zou nog in 2009 met de eerste praktische werkzaamheden kunnen worden begonnen. De stapsgewijze uitvoering van het verbeteringsplan zal in totaal een periode van tien jaren in beslag nemen.

Er zijn een paar praktische wensen. De bos- en fietspaden rondom Ten Boer zouden moeten worden verbreed; alle fietspaden zijn nu te smal. Het pad in het Kinderbos is zodanig slecht begaanbaar, dat hier ook maatregelen ter verbetering moeten worden getroffen. Ook zouden er meer bankjes langs de routes moeten komen.

Ten slotte bestaat de wens om een fietspad langs het Eemskanaal aan te leggen, dat via Woltersum een fietsverbinding geeft met Garmerwolde en Groningen.

4.10 Jongeren

De jeugd in het dorp heeft een eigen jeugdsoos The Old Farm (TOF) en ook vanuit de kerk is er een soos. Ten Boer heeft een skeelerbaan, die ook als ontmoetingsplek gebruikt wordt. Hangjongeren worden niet overal en door iedereen als probleem ervaren. Aandachtsplekken, waar wel problemen worden ervaren, zijn bij de C1000 en achter de Bloemhof. Er is sprake van geluidsoverlast en vervuiling en soms voelen inwoners zich onveilig. De jongeren tussen de 12 en 14 jaar zorgen voor de meeste overlast. De ingrepen van de politie worden als onvoldoende ervaren. Ook als inwoners overlast melden, dan wordt daarop te weinig gereageerd. Hierdoor voelen inwoners zich niet serieus genomen. Hier ligt nog een taak voor de politie en ook door de scholen zou misschien meer op preventie van overlast gerichte voorlichting kunnen worden gegeven.

Jongeren zouden hun eigen uitdagingen in het dorp moeten kunnen vinden. Hoe meer (speel)voorzieningen, hoe minder vernielingen en hoe meer sociale controle mogelijk is. Allereerst zal de jongeren zelf gevraagd moeten worden of zij vinden of het dorp voldoende biedt en wat er wordt gemist. In december 2008 heeft de gemeente de jeugd de gelegenheid gegeven hier iets over te zeggen. FLOOR jongeren communicatie heeft hierover een rapport geschreven.

Het behoeft geen betoog dat het beslist noodzakelijk is, dat de gemeente haar beloften juist aan de jongeren nakomt. Zo is een trapveldje beloofd, dat er nog steeds niet is, terwijl toch helder is dat er voor de jeugd meer mogelijkheden moeten komen om ergens een balletje te trappen. Verder heeft de skeelerbaan een onderhoudsbeurt nodig en er zou ook moeten worden bezien in hoeverre de baan ook voor andere activiteiten zou kunnen worden gebruikt, bij voorbeeld voor skaten.

Jongeren zouden via de digitale weg moeten worden geïnformeerd over evenementen, bijvoorbeeld via een digitaal bord (zoals in Garmerwolde). De jongeren hebben er recht op om meer te worden betrokken bij de gang van zaken in het dorp en omgekeerd heeft het dorp de jongeren nodig. Dorp en jongeren moeten elkaar serieuzer nemen. Natuurlijk; dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan en dat is des te meer reden om aandacht aan de jongerenpositie te besteden. Jongeren kunnen bij voorbeeld persoonlijk worden benaderd middels een interview met The Old Farm.

Tevens blijft een jeugdwerker gewenst, vooral bij het signaleren van problemen binnen gezinnen en de hulp hierbij. Ook is het meer rondrijden door de politie wenselijk.

4.11 Kinderen

Ten Boer kent 1224 kinderen in de leeftijd van 0 t/m 18 jaar. Deze zijn onderverdeeld in 724 kinderen van 0 t/m 10 jaar en 500 kinderen van 11 t/m 18 jaar. Er is een aantal speelvoorzieningen voor de kinderen in het dorp. Deze voorzieningen zijn grotendeels verwaarloosd en er zijn voorzieningen weggehaald i.v.m. veiligheid. Door zelfwerkzaamheid en inzet van veel vrijwilligers is de speeltuin van de vereniging

Tussen Daip en Knoal nog de best toegankelijke. In de nieuwe wijken zijn er weinig tot geen voorzieningen.

Ideeën:

- Meer speelvoorzieningen, vooral in nieuwe wijken.
- Een megaspeeltuin. Voor de oudere jeugd een Pannakooi, tafeltennistafels, trapveldjes en een basketbalveldje.
- Toezicht is nodig om te voorkomen dat oudere jeugd de kindervoorzieningen claimen.
- De speeltuinverenigingen zouden in combinatie met de Bloemhof en bijvoorbeeld de peuterspeelzaal iets kunnen opzetten. Dit zou een goede combinatie kunnen zijn, onder andere ook om de vereenzaming van ouderen tegen te gaan. Misschien kan de gemeente dit plan meenemen in haar speelruimtebeleid.

4.12 Samenwerking Ten Boer en Groningen

Inwoners van de gemeente moeten wennen aan de nieuwe situatie en de ervaringen zijn wisselend. Er bestaat de vrees dat de identiteit van Ten Boer als dorp verloren zal gaan en nog meer dan nu al het geval is een typisch forenzendorp zal worden. Ook is er ongerustheid over de blijvende zelfstandigheid van de gemeente. Men is bang dat Ten Boer een wijk van Groningen wordt en dat er te weinig oog is voor de kansen die Ten Boer biedt. Men vreesde juist voor de gemeentelijke zelfstandigheid toen er nog onvoldoende zicht was op de ontwikkelingen na het tijdens de keukentafelgesprekken op handen zijnde vertrek van de burgemeester, mw. Pot. De ongerustheid zal zijn weggeëbd, nu inmiddels in opvolging is voorzien door de recente benoeming van dhr. Van de Nadort. Tegenover die ongerustheid stond de zienswijze dat Ten Boer door het verlies van zelfstandigheid juist nieuwe kansen zou kunnen krijgen. Er is gedacht aan een of meer deelraden, die bij samenvoeging bij Groningen zouden kunnen worden ingesteld en waardoor er meer ruimte zou kunnen ontstaan voor meer medezeggenschap. Bovendien zagen sommigen ook het voordeel van 'korte lijnen' met de ambtenaren.

4.13 Samenwerking

Binnen het dorp en tussen de dorpen zou wat de planning van activiteiten en evenementen meer op elkaar afgestemd moeten worden. Nu is er regelmatig sprake van gelijktijdige organisatie en daardoor gebeurt het te vaak dat men belangstellend publiek tot soms onprettige keuzen dwingt en bij elkaar wegzuigt. Omdat voor evenementen bij de gemeente vergunningen moeten worden aangevraagd is daar vrij gemakkelijk een centrale evenementenkalender bij te houden. Overlap – zowel voor publiek als voor organisatoren – is te voorkomen door de evenementenkalender steeds te actualiseren en in actuele vorm zichtbaar te maken. Publicatie in zowel Buurcontact als op de gemeentelijke website wordt dringend aanbevolen. In het algemeen moet volgens sommigen trouwens meer gebruik worden gemaakt van de verschillende media.

Men stelt publicatie van de agenda van raadsvergaderingen op prijs en er wordt uitdrukking gegeven aan de mening dat de gemeentelijke website qua opbouw gebruiksvriendelijker kan. Belangrijke informatie springt nu ook te weinig in het oog. In het algemeen is in contact met de gemeente laagdrempeligheid een ervaren noodzaak.

Er wordt wel met de andere dorpen in de gemeente samengewerkt, maar aan verdere intensivering van de samenwerking wordt zeker een meerwaarde gezien. Inwoners zien een kentering die deze ontwikkeling stimuleert. Eerst was Ten Boer het centrumdorp, maar inmiddels moet ook Ten Boer nadenken over het delen van voorzieningen.

5. PRIORITEITEN EN PLAN VAN AANPAK

Het prioriteitsschema en het plan van aanpak vormen samen een concrete richtlijn voor Dorpsbelangen om zelf actie te ondernemen en om bij de gemeente op beleid betreffende onderwerpen aan te dringen.

5.1 Prioriteiten

Uit alle ideeën en aandachtspunten die tijdens het proces van ontwikkeling van de Dorpsvisie naar boven kwamen, is een lijstje van zes prioriteiten samengesteld. Een basis daarvoor werd gelegd door naar de opvattingen van de inwoners te vragen in de keukentafelgesprekken. Een overzicht is te vinden in Bijlage 1. In volgorde genieten de volgende onderwerpen prioriteit:

1. Bevorderen van de verkeersveiligheid, waarbij vooral maatregelen rond de Gaykingastraat centraal dienen te staan.
2. Realisering van speelruimten conform het Uitvoeringsplan Speelruimtebeleid 2008–2018. De aanleg van trapveldjes e.d. voor de wat oudere jeugd behoeft met spoed aandacht.
3. Ontwikkeling en uitvoering van beleid ten aanzien van huisvesting. Daarbij dient aandacht voor betaalbare huisvesting voor starters centraal te staan. *)
4. Het herstellen, behoud, onderhoud en beter benutten van cultuurhistorische waarden van het dorp. **)
5. Het nastreven van samenhang en transparantie in zorg en welzijn.
6. Ontwikkeling en uitvoering van beleid op alle terreinen, waarop het begrip 'groen' past.

*) *Er is een nieuwe gemeentelijke Woonvisie voorzien in september 2009. Die zal hopelijk veel van de nu nog bestaande onduidelijkheid wegnemen.*

**) *In september 2009 lijkt weer een belangrijke stap te zijn gezet in de procedure rond de financiering van voorgenomen verbetering van het gebied, waar ook de oude waterput staat.*

5.2 Plan van aanpak

Er is per in Hoofdstuk 4 genoemd leefbaarheidsaspect een overzicht - een plan van aanpak - samengesteld van onderwerpen, die aandacht behoeven gedurende de gehele tijdsperiode, waarop deze Dorpsvisie betrekking heeft, namelijk 10 á 15 jaren. Om doublures te voorkomen, zijn de onderwerpen uit het plan van aanpak weggelaten, die al in het prioriteitenschema hierboven zijn opgenomen.

Leefbaarheidsaspect:	Kernpunt:
Sociale samenhang	Behoud en stimuleer gezamenlijke projecten, zoals de Roefeldag, de Kerstsamenzang en Koninginnedag. Stimuleer samenhang per buurt of per straat.
Verenigingsleven	Bevorder vrijwilligerswerk.
Voorzieningen	Denk na over mogelijkheden om een financieel laagdrempelig activiteitencentrum' te realiseren zonder het Buurhoes tekort te doen.
Wonen en nieuwbouw	Zorg voor een helder huisvestingsbeleid. Maak ruimtelijk beleid tijdig transparant.
Werk en bedrijvigheid	Faciliteer de vestiging van – vooral werkgelegenheid biedende – bedrijven. Nodig bedrijven uit de inwoners kennis met hen te laten maken (Open-Deur-Dag).
Bereikbaarheid en Verkeer	Streef behoud en zo mogelijk intensivering na van het openbaar vervoer. Verbeter de voorzieningen voor fietsers.

Veiligheid	Controleer de straatverlichting en verbeter die waar nodig.
Dorpsaanzicht	Breng uniforme en smaakvolle bewegwijzering in het dorp aan. Verbetering aanzicht (groen) van het plan Dijkshorn vanaf de N360.
Recreatie en cultuur	Buit wat betreft het gebruik en de promotie van het dorp het Ten Boersterbos *) en het Jacobspad beter uit. Zorg voor de publicatie van 'ommetjes'.
Jongeren	Verbeter het jongerenbeleid. Versterk de positie van de jongerenwerker.
Kinderen	Zie toe op de speelvoorzieningen in het dorp en op het gebruik daarvan.
Samenwerking Ten Boer en Groningen	Zorg voor verbetering in alle opzichten van de communicatie met de burgers, zowel inhoudelijk als relationeel.
Samenwerking	Houd centraal een steeds geactualiseerde activiteiten- en evenementenkalender bij en publiceer die continue via de website en regelmatig via andere kanalen.

*) *In oktober 2009 zal door de door Dorpsbelangen ingestelde Boscommissie ter ondersteuning van deze doelstelling een plan voor verbetering van het Ten Boersterbos worden gepresenteerd.*

6. TOT SLOT

Ten Boer is een bijzonder en dynamisch dorp. Het is inmiddels voor een groot deel is uitgegroeid tot een fraai forenzendorp, waar de inwoners trots zijn op het toch nog aanwezige dorpse karakter en waar zich ook volop nieuwe ontwikkelingen voordoen. Het dorp ligt midden in een prachtige ruimtelijke omgeving.

Ten Boer is een compleet dorp. Desondanks zijn er heel uiteenlopende wensen en ideeën om in en rond het dorp nog prettiger en veiliger te wonen, te werken en te recreëren. Voor sommige zaken heeft het dorp de overheid nodig en voor andere dingen liggen er juist kansen en plezier in het zelf doen. Het is een aantrekkelijke gedachte dat de inwoners de handen ineen slaan, samen dingen oppakken en organiseren.

Hopelijk heeft deze Dorpsvisie daarin een bindende en bewustmakende rol. Daarbij moet worden bedacht dat de visie geen statisch eindproduct kan zijn. Er zal in een periode van 10 á 15 jaar op sommige terreinen ook sprake zijn van voortschrijdend en daarmee in detail veranderend inzicht. Het is duidelijk dat het werk met de vaststelling van de Dorpsvisie niet is afgesloten, maar dat het daarmee eigenlijk is begonnen. De Dorpsvisie biedt daartoe unieke en duidelijke uitgangspunten voor de inwoners, voor Dorpsbelangen en voor de gemeente.

BIJLAGE 1 Overzicht prioriteiten in keukentafelgesprekken

Alle tijdens de keukentafelgesprekken genoemde prioriteiten zijn in de linkerkolom weergegeven, met daarachter het aantal keren de toegewezen plaats. Men kon 5 prioriteiten benoemen, waarbij nummer 1 het meest belangrijk is. Sommigen hebben gekozen voor 3 punten op de eerste plaats en niet gebruik te maken van nummers 3 tot en met 5. Daardoor lijkt de tabel op plaatsen onevenwichtig. In combinatie met de uitkomsten van de bewonersavond is de prioriteitenlijst in Hoofdstuk 5 vastgesteld.

Prioriteiten	1	2	3	4	5
Verkeersveiligheid (Gaykingastraat en haar kruisingen, rotonde)	4	3	3		
Speelgelegenheid in de nieuwe wijken, gebruik skeelerbaan	4			1	
Rondweg nodig	1			1	
Communicatie overheid richting burgers	1				1
Fietsenrekken op diverse plaatsen	1				
Afvalbakken op diverse plaatsen	1				
Ongewisheid over de toekomst	1				
Basistarief gemeentelijke belastingen aanpassen	1				
Trapveldjes	1				
Dorpse karakter moet blijven (niet te groot, geen hoogbouw)	1				
Samenhangend jeugdbeleid (voorzieningen v.a. 12 jaar, meer aandacht voor TOF, goede jeugdwerker)		2	1		
Huisvesting voor starters- en ouderen		1		1	1
Roefeldag voor volwassenen, open-deur-dag bedrijven		2			
St. Welzijn/ uren ouderadviseur		1			
Woningen voor alleenstaanden		1			
Bewegwijzering, plattegronden		1			
Kennis gemeente ontbreekt t.a.v. bouwvergunning e.d.		1			
Handhavingsbeleid (verkeerssnelheid, diverse vormen van overlast)		1			
Vroegtijdig strooien (bocht Stadsweg - Wigboldstraat en Brg. Triesenbergstraat)		1			
Cultuurhistorische waarden koesteren en promoten		1			
Groenvoorzieningen		1			
Bewegwijzering		1			
Computerlessen voor ouderen			1		
Instelling stoplichten Gaykingastraat/Rijksweg			1		
Bewaken bereikbaarheid, ook woon-werkverkeer			1		
Website gemeente verbeteren			1		
Entree dorp verbeteren (stoplichten veranderen, fietsen weg, bushalte bij stoplichten verwijderen, halte bij bedrijventerrein)			1		
Jongerenbeleid				1	
Ten Boer meer promoten				1	
Geen verrommeling dorp en omgeving				1	
Coördinatie Welzijn (vrijwilligers)					1
Hamplaats woningbouw vernieuwen					1
Regelgeving					
Algemeen straatbeeld kan beter					
Andere vorm thuiszorg (teveel instanties)					
Aanblik dorp (nodigt niet voldoende uit)					
Toilet op nieuwe begraafplaats.					

BIJLAGE 2 **Historie van Ten Boer: *klaai, veen in wotter***

In het kader van deze Dorpsvisie kan de historie van Ten Boer uiteraard in nauwelijks meer dan een paar opmerkingen worden samengevat. Het ontstaan en de ontwikkeling van het dorp kan alleen worden gezien in verband met de historie van een ruimer omgeving. Dat is in eerste instantie het gebied, dat nu de provincie Groningen vormt en in tweede aanleg gaat het om van de veenstreek, die als de Wolden bekend staat. Weliswaar ligt Ten Boer wat ten noorden daarvan, maar de invloed van de ontwikkelingen in het veengebied op de landschapsvorming is groot geweest. Een kaartje van de provincie Groningen rond ongeveer 2000 jaar geleden van noord naar zuid volgend:

Het lichtgrijze deel, inclusief de huidige kustlijn, is waddengebied. Een tintje donkerder toont het gebied, waarin zeeklei is afgezet. Het donkerste grijs betreft het toenmalig veengebied en het witte gebied toont het zuidelijke zandlandschap, met de stad Groningen op de Hondsrug. Het landschap wordt getekend door drie grote rivieren, van west naar oost de Lauwers, de Hunze en de Fivel.

(Bron: deelkaartje uit M. Schroor, *Wotter*, Groningen 1995)

Door de eb- en vloedbeweging en de daarmee gepaard gaande in- en uitstroom van het zeewater in de brede riviermonden en verder stroomopwaarts, ontstond door kleiafzetting aan weerszijden een kwelderwal. Op de westzijde van de Fivel is Ten Post geprojecteerd en Ten Boer ontstond even zuidwestelijk daarvan, net op de westelijke kwelderwal, op de rand van het veengebied. Dat al heel vroeg van bewoning sprake is blijkt uit enkele prehistorische vondsten. Om droge voeten te houden werden door de bewoners op diverse wat hogere plaatsen op de kwelderwallen wierden opgeworpen, waarvan sommige in de loop van de eeuwen tot dorp uitgroeiden. De wierde van Ten Boer is zo'n beetje de zuidelijkste van een reeks, die vrijwel in rechte lijn loopt van Usquert over Middelstum naar Kröddeburen (bij Ten Post) en dan over een wat hogere rug zuidwestelijk afbuigt naar Ten Boer. De belangrijkste verbinding tussen de Ten Boerster wierde en de wereld daaromheen is ongetwijfeld de Stadsweg geweest. De oorsprong ervan gaat volgens sommige bronnen terug tot in de Romeinse tijd, maar zeker werd deze route in de vroege middeleeuwen gebruikt als handelsroute, die de toenmalige stad Groningen via Appingedam (en waarschijnlijk Termunten en Emden) verbond met Oost-Friesland.

Vanaf de 9^e eeuw was de kerstening van onze streken al een tijdje op gang en de eerste maatschappelijke ordening op enige schaal vond vorm vanuit de kloosters in onze streken, die met name onder de abdijen van Werden en Fulda vielen. In wat nu de gemeente Ten Boer is ontstonden in de loop van de tijd vier kloosters. In het dorp stond voor 1301 een benedictijner klooster op de plek, waar voordien al een kerk heeft gestaan. De NH-kerk is nog een overblijfsel van het klooster. Het vermoeden bestaat dat o.a. een toenemende bevolkingsgroei op het kleigebied en daarmee een grotere behoefte aan nieuwe cultuurgrond er toe leidde, dat vanuit dat kleigebied in zuidelijke richtingen al in de 10^e eeuw is begonnen met de ontginning van het veengebied. Dat is aan de verkaveling in de vroegere ontginningsgebieden nog steeds te zien. Vanaf de kwelderwal, waarop Ten Boer (toen Bure) lag, verliep de ontginning in zuidwestelijke richting. De kloosters hebben een belangrijke rol gespeeld bij de veenontginning en de latere vooral daarna optredende bestrijding van wateroverlast.

Aanvankelijk lag het veen veel hoger dan het maaiveldniveau van nu, met een verschil van hier en daar wel drie meter. Door afgraving, ontwatering en oxydatie (inklinken) van het veen daalde de bodem aanmerkelijk en ontstonden erg laag gelegen gebieden. Doordat de afstroming van het water door die sterk verlaagde ligging werd belemmerd ontstond veel wateroverlast. Bovendien had het veen een geweldige capaciteit tot

wateropname gehad - als een spons – en nadat het veen was verdwenen moest ook veel meer water worden afgevoerd dan voorheen. De steeds serieuzer wordende strijd tegen het water kenmerkt zich door een aantal belangrijke ingrepen, waarin de kloosters – en vooral de abt van Wittewierum - een leidende rol hadden. Zo werd - al voor het jaar 1000 - de Delf gegraven. De verminderde afwatering door bodemdaling in het veengebied was nog verergerd door het dichtslibben van de brede Fivelmond. Om de afwatering te bevorderen en om betere handelsverbindingen over water te verkrijgen werd tussen Appingedam en Muda (Winneweer) de Delf gegraven, die zich via nog niet verzande meanders van de Fivel via Westerwijtwerd voortzette naar Winsum. Afstroming vanaf het kleigebied zuidwaarts en vanuit de laag gelegen veenstreken noordwaarts vond dus naar weerszijden plaats. Aan de ene kant liep het water via de westelijke Delf (het latere Winsumerdiep) naar Winsum, waar het via een sluis op de Hunze (het latere Reitdiep) uitkwam. Aan de andere kant liep het water via de oostelijke Delf (het latere Damsterdiep) af naar Appingedam, waar het met een sluis werd afgesloten van een naar zee lopend riviertje, dat afwaterde op de Eems. In een daarop volgende periode werd de waterkering naar het oosten verlegd en daar ontstond rond 1300 in samenwerking met twee andere zijvesten het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen.

Zo is daar de aanleg van de eerste zeedijkjes, die al omstreeks 1100 al tot een min of meer gesloten geheel rondom de provincie waren samengevoegd. De omdijking werd gecombineerd met een aantal zeesluizen, die aanvankelijk nog ver landinwaarts lagen. Al heel vroeg was er een vorm van organisatie nodig voor deze dijkanaanleg, het onderhoud daarvan en voor de plaatsing van sluisen, die afwatering van de ingelanden moesten mogelijk maken en hen moesten beschermen tegen instroming van zout water. Zo ontstonden de eerste zijvesten, die overigens ook wat verder in het binnenland een belangrijke functie vervulden, zoals bij het droog houden van met name de lage veenstreken. In die zijvesten namen zowel de kloosters als andere grondbezitters - boeren - posities in. Ten Boer behoorde aanvankelijk tot het Scharmerzijlvest, dat in noordwestelijke richting afwaterde op de Eems.

Zo is daar in de 13^e eeuw de aanleg van de Wolddijk. In het veengebied westelijk van Ten Boer dat zich naar Bedum in het noorden uitstrekte had zich ook hier de bekende reliëfinversie voorgedaan: van een hoger gelegen gebied was het juist lager komen te liggen dan de omgevende kleigebieden. Het gebied werd met de Wolddijk beschermd tegen overstromingen vanuit de Hunze en de Fivel. Ten Boer (Bure) kwam net binnen het bedijkte gebied te liggen, dat benoorden het huidige Damsterdiep begint waar nu Dijkshorn ligt. De dijk liep om Bedum heen en boog vanaf Westerdijkshorn weer naar het zuiden naar Noorderhogebrug.

In 1594 vond in de Tachtigjarige oorlog de Reductie van Groningen plaats, waarbij alle kloosters werden opgeheven en de kloosterbezittingen door de provincie werden onteigend. In een lange periode daarna speelden de jonkers eerst een grote rol in de organisatie van de zijvesten en later domineerden de burgers en verschillende staatsrechtelijke organisaties. Ook in deze eeuwen bleef men met wateroverlast kampen.

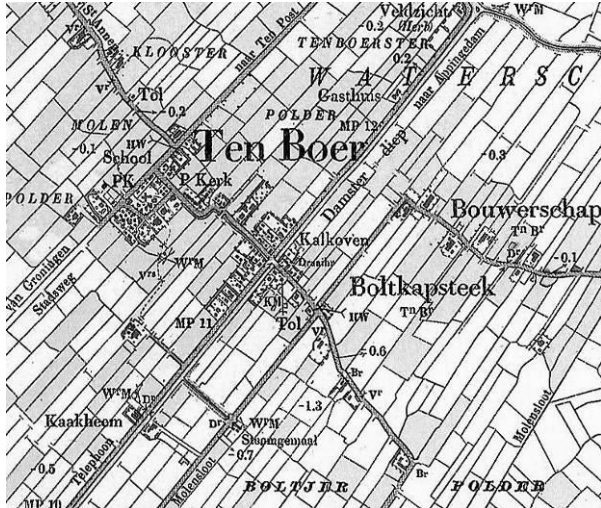
Daarom werden in de laag gelegen gebieden door veel boeren dijkjes aangelegd, zodat een groot aantal polders en poldertjes ontstond. Met verschillende middelen – later vooral watermolens - werd water uit de 'eigen' polder ontwaterd af actief bemalen en werd het water geloosd bij 'de burens'. Ook die zagen zich dus op hun beurt genoodzaakt tot bemaling van hun landerijen en zo breidde het probleem zich steeds verder uit over steeds hoger gelegen land. Er ontstond een wildgroei aan molenpolders. In de gemeente Ten Boer stonden op het hoogtepunt van deze ontwikkeling - blijkens een overzicht van de situatie in 1811 - de meeste watermolens van de laag gelegen Woldstreek, nl. 64 op een totaal van 174. Elders in de provincie was de situatie niet anders.

De noodzaak voor een meer centrale organisatie in de versnipperde regio leidde tot aanzienlijke schaalvergroting van de zijvesten. Zo was door samenvoeging van de provinciale zijvesten (en dijkrechten) het aantal van 33 rond 1750 teruggebracht tot 8 in 1850.

Voor de ontwikkeling van Ten Boer is ook de verlenging van de Delf van Winneweer tot Ten Post en later de verbinding van Groningen naar Ten Post via het Damsterdiep van groot belang geweest. Deze laatste verbinding werd omstreeks 1425 gegraven en hierdoor werd de verbinding over de Stadsweg minder belangrijk, al speelde die bij vervoer ten behoeve van militaire transporten nog wel een belangrijke rol. In 1650 werd een vaste trekschuitdienst tussen Groningen en Delfzijl gestart. Toen werd de verbinding via het Damsterdiep voor de ontwikkeling van het dorp nog belangrijker. Ook de langs het Damsterdiep lopende trekweg was uiteraard van groot belang. Dat was de latere Rijksweg, nu de N360. Door deze ontwikkelingen raakte de Stadsweg meer en meer in onbruik. Nóg later kwam ook de transportfunctie van het Damsterdiep weer in het gedrang na de aanleg van het Eemskanaal in de periode 1866 – 1867. Daardoor werd de

verbinding met de Wolden definitief doorsneden. Door alle veranderingen in de loop van de eeuwen en voortgaande concentratie en schaalvergroting werd het aantal waterschappen in de provincie per 1 januari 2000 teruggebracht tot twee: Noorderzijlvest – waaronder Ten Boer nu valt – en Hunze en Aa's.

Ten Boer ontwikkelde zich in de loop der eeuwen dus tussen de Stadsweg enerzijds en het Damsterdiep anderzijds. Aan de overzijde daarvan, nu verbonden via de Boltbrug lag oorspronkelijk een apart gehucht, de Bolte, waar de nu nog resterende twee molens van het dorp staan. Later is de bebouwing van het dorp fors uitgebreid, zowel ten noordwesten van de Stadsweg aan weerszijden van de N993 als in beide richtingen in de ruimte tussen weg en diep. De laatste bebouwing betreft het nog in ontwikkeling zijnde plan Dijkshorn.

In het voorgaande is in zeer grote lijnen de historie geschetst van de regio, waarin Ten Boer ligt.

De meeste details over de geschiedenis van het dorp Ten Boer zijn dus buiten beschouwing gelaten en daarover kan men zich desgewenst gemakkelijk informeren.

Zie daarvoor o.a. <http://www.tenboer.nl/>, de gemeentegids en het gemeentearchief van de gemeente Ten Boer, de brochure *Ten Boer, een Wierdedorp*, in 2001 uitgebracht door de afdeling Voorlichting van de gemeente Ten Boer en de brochure van de Cultuur-Historische Werkgroep, *Historische Wandelroute Ten Boer, z.j.*

Situatie in 1905. (Bron: deelkaartje uit de Grote Historische topografische Atlas.)

Voor de lezer, die ruimer wil worden geïnformeerd zij verwezen naar een aantal bronnen, waarvan enkele in beperkte mate ook zijn gebruikt bij het schrijven van deze bijlage bij de Dorpsvisie. Zie o.a.:

Waterschappen in Groningen. Ontwikkelingen tot het jaar 2000. Profiel Uitg., Bedum, 1999. Samenstelling E.O. van der Werff en A.L. Hempenius.

Ten Boer. Eén gemeente, negen dorpen. Profiel Uitg., Bedum, 2001. Eindredactie W.R. Foorhuis / Keuning Instituut.

Groningen. Gids voor cultuur, landschap en recreatie. Profiel Uitg., Bedum, 3e druk 2004. Tekst T. Hartman e.v.a.

Fivelboezem, de erfenis van een verdwenen rivier. Profiel Uitg., Bedum, 2005. Tekst O.S. Knottnerus.

Grote Historische topografische Atlas ± 1900 – 1930. Uitg. Nieuwland, 2006.

W.A. Ligtdag. *De Wolden en het water.* REGIO-PROjekt Uitg., Groningen, 1995.

M. Schroor. *Wotter. Waterstaat en waterschappen in de provincie Groningen, 1850 – 1995.* REGIO-PROjekt Uitg., Groningen, 1995.

M. Schroor, J. Meijering. *Golden Raand. Landschappen van Groningen.* In Boekvorm, Uitg., Assen, 2007.